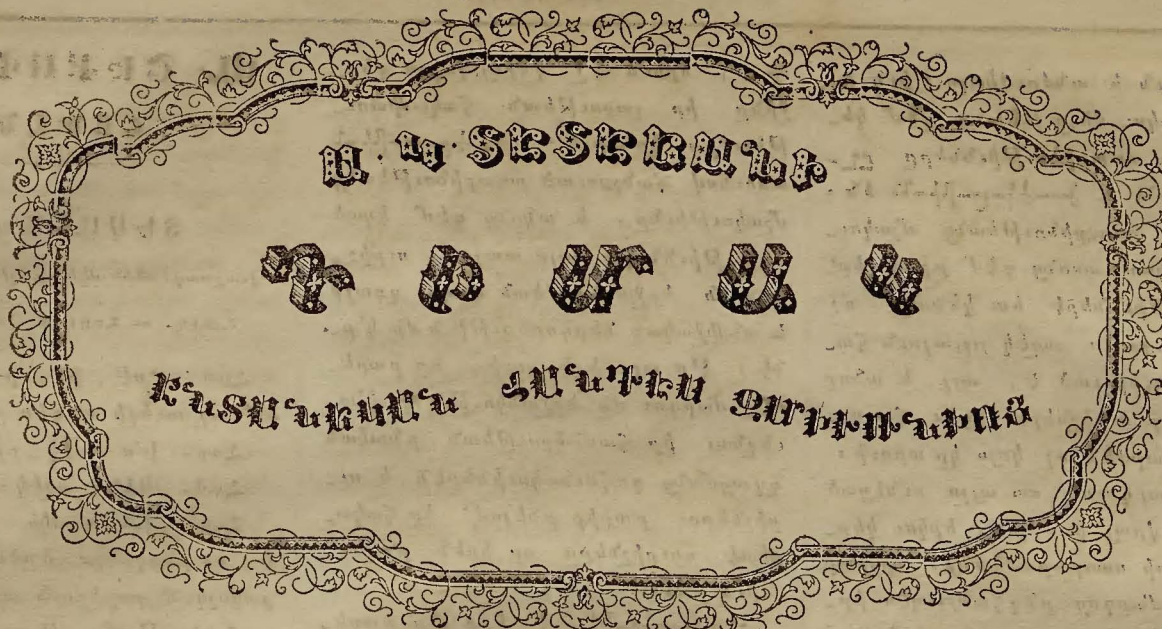

ԶՄԻՒՆՈՒՄ 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1862

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԳԻՆ՝ 3. 50 ՂՇ. ՀԱՏԸ. ՈՂՁ

ԴԻՄԱՍԻՆ ասացի՜ ասանակի՜նք օրը հեղ ինչ հրապարակուի : Տարբեր գիտն է հարձակ մեծիս , և վեց ամսուսնը Ձ արժան մեծիս ԿԱՆԻՍԻ : Ճամբու ծախքն սարսափառու շին Լրաց

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ ԱՐԺԷՔՐ. Տ. Ե. 23

Մարդկային պարտքերը թուելու զանազան սկզբունքներ կան : Գուցե չափազանց չի սեպուի ըսելը , որ ամեն տեսակ պարտք՝ աւելի կամ նուազ վարպետութեամբ մ' արգէն հաստատուած պարտքէ մը կրնայ ածանցիլ , և աս կերպով՝ եղած են խելացի մարդիկ որ զան արդարութեան պարտքէն ածանցած են , և այլք ու մանք խաղաղութեան պարտքէն : Յայտնի բան է ուրեմն որ աս պարտուց դասակարգութիւնը մեր առարկային նպաստող նիւթ մ'ըլլալուն զէշ չիպիտ' ընենք Փալէյի (1) Մարդկային պարտուց բաժանմանց հաւելու , որն որ , ամէն բարոյախօս հեղինակ ընդհանրապէս ընդունած է :

Մարդկային պարտուց վրայ խօսելով , պիտի ցուցնենք նախ՝ թէ ինչ է մարդուս պարտքը առ անձն , և երկրորդ՝ ինչ է մարդուս պարտքը առ ընկերն : Հոս թիւրիմացութեան տեղին չկալու համար հարկաւոր է

նշանակելը , որ ասոնց մէկը՝ իր անձին դէմ պարտք մ'է , և միւսը՝ այլոց դէմ պարտք մը , ոչ միայն ինքզինքին և ուրիշներուն փոխարձաբար երջանկութիւն պատճառելու միտումն ծագած , այլ՝ դիպուածական հանգամանքներու մէջ թէ իր և թէ այլոց գործողութեանց կամ հակաժողովութեանց արտաքին նպատակներէն , որոնք որ կը սահմանադրեն զպարտքը : Ինքզինքնուս դէմ ունեցած պարտքերնիս կոչած վարքերնէս առաջ եկած բարեաց մեծագոյն մասը՝ ուրիշներու ազգէլ ընելու համար ինքզինքնիս աւելի կարողացնելէս կ'ըզդանք . և ասոր համար ուրիշներու դէմ ունեցած պարտքերնուս գործադրութեամբը անոնց պատճառած երջանկութիւննիս՝ մեր պարտուց և համակրութեան զգացմանց զոհու նախնութեամբը ինքզինքնիս ալ երջանիկ կ'ընենք , որով որ այլոց մեր վրայ ունեցած բարի կամքն ալ կ'ապահովեմք :

Ը. Մարդուս իր անձին դէմ ունեցած պարտքն ընդհանրապէս այն է , որ իր Մտեղծողին իրեն ձեռքը աւանդած կեանքը պահպանէ . և իր ձեռքէն եկածին չափ աշխատի որ իր մտաւորական կարողութիւնը մշակէ՝ որուն տէր կացուցած է զինքն :

Աս պարտքին առաջին մասը բոլորովին բացասական է : Մարդս պէտք է ժուժկալ ըլլայ , ինքզինք վտանգի մէջ ձգելու անպարկեշտութենէ , կամ ուրիշ խօսքով , պէտք է խոնձ ըլլայ , և անխառնաճիւղէ ետ կենայ :

Ինչու որ երբ մարդ կը սորվի որ Աստուած այս ստեղծած աշխարհը ընդհանուր երջանկութիւնը արդիւնաւորելու պատշաճ տեսաւ , կը սորվի նոյն հետայն որ կեանքը՝ այս նըպատակին համար տրուեցաւ . և ինքզինք յիմարաբար վտանգի մէջ ձգելով , կամ իր բուն կենացը դէմ բռնաբարութիւն բանեցնելով , Աստուծոյ առարկան ալ պղծելու կը հակի : Ինք իր ձեռքը կ'ընկրկէ երջանկութեան հասնելու միջոցները՝ որոնցմով Աստուած ուզեց որ հասնի անոր , և աս կերպով ուրիշներու երջանկութիւնն աւելցնող միջոցներն ալ կը կործանէ :

Մարդուս իր անձին դէմ ունեցած պարտքին երկրորդ մասին նկատմամբ՝ որ իր մտաւորական կարողութիւնը , կամ ուրիշ կերպով ըսելով՝ իր իմացական և բարոյական գոյութիւնը արդիւնաւորելու կ'ախարկէ , մտածմբ մը դրական է և մասամբ իւրեք բացասական : Մարդուս պարտքն է , թէ ուսմամբք և թէ բարի տրամադրութեանց մշակութեամբքը ինքզինք կատարելագործելը , որ կրթութիւնը ըսուած գործողութեան ամենէ ընդարձակ նշանակութիւնն է : Իր պարտքն է նաեւ զգացական անչափութեամբք իր բարքը չի վառթարացընելը : Այս մտութիւնները , որոնցմէ ինքզինք պիտի պաշտպանէ՝ ընդհանրապէս երկու են , յանդիման և անձն-ձեպար-թիւն , որոնց ետքինը երկուքի կը բաժնուի , այն է արբեյող-թեան և որդորածող-թեան : Այս

¹Dr PALEY. The Elements of Morals.

յրանկութիւն և անժուժկալութիւն ըստած երկու մոլութեանց դէմ կեցող երկու առաքինութիւնները ըստ Գաւառ-ի-ն և Ժո-ձիւլ-ի-ն են : Աս երկու առաքինութեանց մշակութիւնը, կամ ասոնց դէմ ըլլող երկու մոլութիւններէ ետ կենալը՝ ոչ միայն մարդու աղէկ ըլլալուն համար պատուիրուած է, այլ և անոր համար որ ուրիշներու ֆեստ հասցընելու պատիժէն ալ կոյս կը տրուի :

Բ. Մարդու՝ առ այլ ունեցած պարտուց վրայ խօսելով, երկու կերպով պիտի ստորաբաժնենք. պարտք ընդդէմ մարդոց ընդհանրապէս իբրեւ մարդիկ, և պարտք ընդդէմ մարդոց իբրեւ անդամք նոյն ընկերութեան : Այս վերջինները դարձեալ կրնան ստորաբաժանուիլ ունենալ, որպէս, պարտք մարդոյ ընդդէմ անդամոց մի և նոյն քաղաքական ընկերութեան կամ վիճակի, և պարտք մարդոյ ընդդէմ անդամոց մի և նոյն ընտանեաց :

1. Մարդոց պարտքը ընդդէմ ընդհանրապէս մարդոց, կամ ընդդէմ մարդկութեան, սա հետեւեալ բարերարութեան կամ բարութեան, խաղաղութեան, միութեան, և խաղաղութեան ընդհանուր անուններով պէտք է իմացուի : Բարերարութեան կամ բարութեան մէջ պէտք է իմացուի նաև համակրութիւնը, կամ ընդհանուր հակամիտութիւն մեր ընկերաց օգնելու : Գիտութիւնը կամ բարութիւնը ընդդէմ անոնց որ խղճութեան մէջ կամ մեղմ ստորին են, առաքելութեան-ի-ն կամ պարգևատրութեան-ի-ն, որ մեր ունեցած վաստակը՝ ուրիշներու օգտակար ընելու հակամիտութիւնովն, զթութիւնը դործքի դրած կ'ըլլանք : Երախտագիտութիւնը, ոչոքութիւնը կամ ուրիշներու վիճակը բարութեամբ դատելու հակամիտութիւնը : Համակրութեան, պթութեան, առատաձեռնութեան, երախտագիտութեան, ողորմութեան հակառակ եղող մոլութիւնները՝ Անխաբութիւնը, խաբարութիւնը կամ անգիտութիւնը, ագաւորութիւնը, անբարութիւնը և անարարութիւնը կամ անողորմութիւնն են : Օրդարութիւնը՝ զիստոր կերպ

մի է, որուն մէջ վերոյիշեալ վերջինը իր չարութեան հակամիտութեամբ կը տիրէ : Բարերարութիւն անունով ճանչցուած առաքինութեանց մշակութիւնը, և անոնց դէմ եղած մոլութիւններէ խոյս տալը, ուրիշներուն երջանկութեան վրայ զգալի և անմիջական ներդրումութիւն մը կ'ընէ : Աս ալ չի մոռցուի, որ բարեւեւ մարդու մը երջանկութիւնը կ'աւելնայ իր համակրութեան բնական զգացմանց դոհունակութիւններէն, և ուրիշներու բարիք ընելով՝ կը հակամիտէ զուրիշները որ իրեն բարութիւն ընեն :

Բարասրարութիւնը՝ երբ մեր բարեւիտութեանը կ'օգնէ, արժանաւոր բան մ'է : Պէտք չէ որ մարդ խիստ պըղտիկ առարկայի մը համար, իր քաջասրտութեան չափն անցնելով ինքզինք մեծ վտանգներու դիմադրու վիճակի մէջ ձգէ, հետեւաբար պէտք է որ խոհեմութեամբ կառավարուի : Ոմանք քաջասրտութիւնը խոհեմութեան մէկ կերպը կը սեպեն, սրն որ անտեղի է : (Շարունակելի) :

ՄԻՆ ԵՒ ՄԻՍՅՆԱԿ

Մինչ երկուրէն անձրնիչ հառաչ,
Խորատու երգք մատչի ընդ առաջ՝
Ըզի իմ զգեստ ալ իմ Եղանակ,
Հիծելով թէ եմ մէկ և միայնակ :
Առնեմ ան տերև խամբալ վայրաթափ,
Յանկուն օջիհ հեղուկ ծովի 'ի ջրափ,
Չէր ինձ մարմ լինել տերև՝ զի մեռաց
Առանց յիշելու լիցեմ զլշտաց :
Անտաք և հոգմանք և համայն ըստեպ՝
Ընդունի իսկ կըրկնի զոմիտիտն ըլ զէպ :
Սարսուռ, Երկայն մինչ պանայ արձակ,
Լամ յանձնախ թէ եմ մէկ և միայնակ :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Ամէն ասեւ դռ, Մէն և միայնակ
Անբարեկամ կուս և գէթ անպիտակ,
Մուսաշեմ իցեւ զանուն իւր անհղ,
Իր վիճակ քեզ էտ ըլ գէմ քո եհեղ :
Ո՛չ ձայն իւր լսելի հաղմ երկկոխ,
Ո՛չ նախա շողան աստեղք աղօթին,
Ե՛րբ երբ տերև զի կեայ և խամբի՝
Թ՛ Ական համատեւ չիցէ զխալի :
Իւրաքանչիւր յոյս և ահ շողովի,
Առանձին հեծեծ, և արտոք մընջիկ
Ամենակարող Տէր ծանօթ է իւր :
Եւ դու ասեւ թէ մէկ միայնակ ես :

Անգղիականէ :

Վերոյիշեալ բանաստեղծութիւնը, վերջին թողն յիշատէ է : Սոյն Բարգիտութեան մէջ որոնք որ իրենք իր խաղաղութեան պահելուն, Բայց Անգղիական անգղութիւնը անխաբի էր որ պատիւ :

ՊԼ. ԵՐԲԱՓԲԱՅ

ՀԱՄԼԵԹ

ՏԵՍԱՐԱՆ Ե.

Դաշտագետնին մէկ աւելի բաշուած կողմը :

Հոգի-ն ու ՀԱՄԼԵԹ Դոնէն է ինչ :

Համ. Բ՛սէ, իս ուր պիտի տանիս. ես՝ ալ աւելի անգին չեմ երթար :

Հոգ. Ի՛ս մտիկ ըրէ :

Համ. Պիտի աղէկ :

Հոգ. Ժամանակս դրեթէ հասած է, որ ինքզինքս ծըմբային ու չաւակոշկած բոցերուն աւանդեմ :

Համ. Ա՛ւմը, թշուառ Հոգի :

Հոգ. Իս մի մեղքնար, այլ՝ քեզ իմացնելքներուս մտադրութեամբ աւանջ - կախէ :

Համ. Խօսէ, ես մտիկ կ'ընեմ :

Հոգ. Ա՛հա, վրէժ պիտ' առնես՝ թէ որ մտիկ ընես :

Համ. Ի՛նչ :

Հոգ. Ես քու հօրդ հօգին եմ՝ որ զիշերները, որոշուած ժամանակի մը մինչև լրանալը ժուռ պալու կարգեալ եմ. ու ցորեկներն ալ՝ ծով պահելով կրակներուն դատապարտուած կը բանտարկուիմ, մինչև որ կենդանութեանս օրերը զօրծուած մեղքերը, այրին ու քաւուին : Բայց սակայն իմ բանտարանիս զաղտնիքը քեզ յայտնելու հրաման չունիմ, միայն թէ քեզ մէկ բան մը պատմեմ, որու ամենաչնչին խօսքը՝ սիրտդ կը խշխշայնէ, ու մատաղեայն արիւնդ կը ստոցնէ. քու երկու աչքերդ՝ աստղերու պէս, իրենց պարունակաց մէջ կը պըտուացնէ, ու շնորհահիւս և քանքրահեթ խոսողիքդ՝ անձունի ողնիին փուշերուն նման կը քոտմնեցնէ. սակայն, աս յաւիտենական յայտնութիւնը՝ միս ու արիւն ունեցող ականջաց չի պիտի հասնի. մտիկ ըրէ, մտիկ ըրէ, ո՛հ, մտիկ ըրէ, թէ որ երբեք քու սիրելի հայրդ սիրած ես նէ :

Համ. Ո՛հ, Աստուած իմ :

Հոգ. Իւր ամենանդուծ ու ամենաչար մարդասպանէն վրէժ - առ :

Համ. Մարդասպանէն :

Հոգ. Ա՛յո, ամենաչար մարդասպանէն. որ կրնամ ըսել, իրաջնէ ամենաչարն անողորմ ու ամենանդու

Համ. Օգոստոսական բան:
Ոմրա. Բշտիւ տէր, ըսէք նա-
յինք:

Համ. Չէ. ետքը զան երեւան կը
հանէք:

Ոմրա. Ես մարդու բան չեմ ըսեր,
տէր իմ, ճշմարիտ վկայ:

Մարկ. Եւ ոչ ես, մեծապատիւ
տէր:

Համ. Ինչ կ'ըսէք դուք ալ. թէ
որ անգամ մը մարդու սիրտն ասանկ
բան մըրածէ. — բայց աս բանս ձեր
քովը դադարնի մնայ պիտի:

Ոմրա. Եւ Մարկ. Բնշուշտ, ճշմա-
րիտ — վկայ, մեծապատիւ տէր:

Համ. Բոլոր Տանիմարքայի մէջ
միայն մէկ ամենաչալիտու մը կը դըտ-
նուի եղեր, ու ան ալ՝ դարչելի մար-
դուն մէկն է:

Ոմրա. Հարկաւորութիւն չիկար,
տէր իմ. որ հոգի մը գերեզմանէն
ելլեր ու դար աս բանս մեղ իմացներ:

Համ. Բնշուշտ, ատոր խօսք չի-
կայ, ըսածնիդ իրաւ է. ոչ անանկ,
ատանց ուրիշ պարագաներու նայելու,
վայելուչ կը կարծեմ, որ իրարու
ձեռք թափցնելը ու մեկնիմք. դուք՝
ձեր դործոցն ու բաղձանաց համեմատ
ձեր բանը կ'երթաք. — ըստ որում ա-
մէն մարդ՝ ինչպէս որ բնական է, իր
դործը և բաղձանքն ունի, — ես խեղ-
ճըս ալ՝ ինչ ընեմ, երթամ զոնէ
աղօթք — ընեմ:

Ոմրա. Ես ինտոր տարօրինակ ու
դարձուածուոր խօսքեր են, տէր իմ:

Համ. Կը ցաւիմ որ աս բանս ձեր
սիրտը կը վշտացնէ. այո, անշուշտ
ձեր սիրտը վշտացնելու է:

Ոմրա. Վշտանալու բան չիկայ,
տէր իմ:

Համ. Կայ, Բրիստոս վկայ, որ
կայ, Ովրատիոս. շատ ալ վշտանալու
բան է: Հիմայ աս տեսիլքը կ'ըսէք
նէ՛, այս ըսեմ ձեզ որ պարկեշտ հոգի
մըն է. ու մեր երկուքին մէջ եղած-
ները դիտաւ կ'ուզէք նէ՛ այդ բաղ-
ձանքնիդ զսկեցէք: Եւ այժմ, սիրե-
լի ընկերներս, ըստորում բարեկամ,
դասընկեր ու զինուորական ենք, սա
շնորհքն ըրէք ինձ միայն:

Ոմրա. Ինչ կը հրամայէք, մեծա-
պատիւ տէր, ըսէք որ ընենք:

Համ. Ընենեմ մարդու մը բան

ըսէք: աս դիշերուան տեսածնուդ
համար:

Ոմրա. Եւ Մարկ. Չէ, տէր իմ,
չենք ըսեր:

Համ. Չըլար, երգում — ըրէք:

Ոմրա. Հաւատացէք. մեծապատիւ
տէր, ես բան չեմ ըսեր:

Մարկ. Ես ալ բան չեմ ըսեր,
հաւատացէք, մեծապատիւ տէր:

Համ. Սուրս վկայ:

Մարկ. Մենք արդէն երգում — ը-
րենք, տէր իմ:

Համ. Իրաւ, սուրս վկայ — ըլլայ,
իրաւ կ'ըսէք:

Հոգ. (Գեղեկն քակէն) Երգում —
ըրէք:

Համ. Հա, հա, մանչ. դուն ալ
ատանկ կ'ըսես. հոգ ես վարպետոր-
դի: Ինձ նայեցէք — լսեցիք ինչ ը-
սաւ մէկ — հոգին իր խցէն — ուրեմն
երգում — ընելու յանձնառու եղիք:

Ոմրա. Ինչ կերպ երգում կ'ու-
ղէք որ ընենք, տէր իմ:

Համ. Որ այս տեսածնուդ համար՝
մարդու բան մի չըսելուդ երգում ը-
նէք սրոյս վրայ:

Հոգ. (Գեղեկն) Երգում — ըրէք:

Համ. Եւ Երգում — ըրէք (1):
Եւ ատեն կրնանք մեր երկիրն այլայ-
լել. հոս եկէք ազնուականներ, ձեռ-
քերնիդ նորէն սրոյս վրայ դրէք.
սրոյս վրայ երգում — ըրէք, որ այս
լսածներնուդ համար մարդու բան մի
չիպիտ՝ ըսէք:

Հոգ. (Գեղեկն) Երգում — ըրէք իր
սրոյն վրայ:

Համ. Շատ աղէկ ըսիր, ձեր խը-
լուրդ. գեանին տակէն ասկէց աւելի
աղէկ բան չէիր կրնար տեսնել, մի
արժանապատիւ ականահաս: — Դար-
ձեալ կ'ըսեմ, մտքերնիդ ըրէք, սի-
րելի ընկերներ:

Ոմրա. Ո՛հ, աս ինչ զարմանալի
հրաշք է, որ դիշեր — ցորեկ կը լը-
սուի:

Համ. Ուրեմն օտարականի մը պէս
ընդունելութիւն տանք իրեն: Ո՛վ-
րատիոս, երկնից ու երկրի մէջ՝ ձեր
փիլիսոփայութեան երեւակայած բանե-
րէն շատ աւելի բաներ կան: Բայց
ասոնք մէկ — դի մնան. — հիմայ ալ ա-

1 Hic et ubique. Սուրի վրայ երգուել հին
սովորութիւն է:

ռաջուան պէս օդնենք իրարու. որքան
ալ տարօրինակ ու անտանելի բան մը
կ'երեւամ նէ՛ ձեզ, դուցէ, ես ալ՝ այ-
սուհեմեմ վայելուչ դատեմ որ իմ
առջի բնաւորութիւնս ունենամ. —
Եւ հիմակ դուք, իս ասանկ ատենի
մը մէջ տեսնելով՝ ձեռքերնիդ չիպի-
տի կապէիք ադ կերպով, կամ դըլի-
նիդ չիպիտի թոթուէիք, և կամ քա-
նի մ'երկրայական խօսքեր չիպիտ՝
արտասանէիք, որպէս թէ ըսել ուզէ-
իք. Եւ չէ՛, աղէ՛. Գեղեկն. — կամ
կրնայինք թէ որ ուղեւիշ. — կամ թէ որ
ձեռք ալ ուղեւիշ ըսել — ըլլանք. —
և կամ, կրնար իւրեք ըլլալ, թէ որ
սանկ ըլլալ. —
կամ ատոր նման ուրիշ երկրորդ խօս-
քեր, իմացնելու համար, որ ինձմէ
հարկաւորութիւն մը չունիք: Ես եր-
գումը կ'ընէք, որ ձեր կարօտութեան
ատենն ալ զթուծիւնն ու շնորհքը
ձեզ օգնեն:

Հոգ. (Գեղեկն) Երգում — ըրէք:

Համ. Հանդարտ կեցիր, հանգալու
կեցիր, շփոթեալ հոգի: — Ուրեմն,
ազնուականք, ես իմ քովոր սիրովս
ձեզի անձնատուր կ'ըլլամ. ու ինձի
պէս ասանկ խեղճ համէթին մէկը,
ձեզի իւր սէրն ու բարեկամութիւնը
ցուցնելու համար. ինչ կրնայ ընել,
ոչ այլ ինչ, բայց եթէ, թէ որ Եւ-
տուած կամենայ՝ ժամանակին դառն-
ւի: Եւ չէք միատեղ ներս — երթանք,
դարձեալ կ'աղաչեմ, որ մատերնիդ
շրթանցդ վրայ պահէք: Ժամանակ-
ները պիտտ այլայլած են. — Ո՛հ, ա-
նիծեալ ոխ, երանի թէ զան ուղղե-
լու համար ծնած չըլլայի: Վալեցէք,
եկէք, ելէք մէկ — տեղ երթանք:

Ի՛նչնէ:

ԹԵՐԹ ԱՊԵՂՏՈՒԹԵԱՆՅՈՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՆՏԱՐԱԿԱՆԻՑ

Եւրոպոս եւ Ասիոս.

Եւրոպային իբր անհրաժեշտ պա-
տիւ մարդու մը տուն կամ եկեղեցի
մտած տեսն, դըլիւր կը բանայ և

լալ: Ասոր ասպարոյց անցեալ օր կը պնդէին որ 'ի քէնջ, յերկինս և ծաւեա- բառերը գտած են: Բ. Պատկերա- զարդ է: Գ. Մէկ երեւելի յատ- կութիւնն ալ սա է որ զործածողը ինչ բառ որ փնտռէ՝ իր քմայը հա- մեմատ նշանակութիւն կը գտնէ, ոչ միայն բառին զործածութեանը, ի- մաստիս, առմանը և զանազան պա- րագաներուն վրայօք, այլ և որ լե- զուէ որ ուղէ՝ նոյն լեզուով բառին ամէնէն ընդարձակ նշանակութեամբը տեղեկութիւններ կը գտնէ խկոյն:

Տէրը ծերացած ըլլալով, մէկ կէտէս գին կը պահանջէր, կարծելով որ ծախէ նէ կը պատանենայ. բայց հիմայ 1 Համբեր-ի-ն կը պահանջէ:

Հատ ածան:

— Բայտ նորալուր տարաձայնու- թեանց, կը լսեմք և կը հաստատեն մեզ որ նոր ընկերութիւններ պիտի հաստատուին ազգային օրագիրներու աւելի բանկայ միջոցներ շնորհելու, վասն զի անոնց մեծագոյն մասին ա- նունները՝ անխօս նիւթերէ և անշնա- ւորներէ ըլլալով՝ մեծ ազդեցութիւն մը չեն ըներ եղեր: Սոյն ընկերու- թիւնները պիտ' աշխատին եղեր որ կամ այժմեան թերթերուն անունը փոխել տան կամ այսուհետեւ ելլե- լիքներուն այնպիսի անուններ դնել տան որ խօսքերնին բանող ըլլայ, որ սա հետեւեալ անուանց պէս. թագա- ւոր, պաշտօնակալ, իշխան, բռնա- կալ, զօրապետ, իշխանապետ, լորտ, փաշա, ազա և այլն:

ՏՏՏՏՏՏՏՏՏՏ

— Վրանի մ'անձինք ստուգել կ'ու- ղեն մեզ որ Ղաթոթը վարձու է տը- րուեր, և ոմանք այլք թէ ծա- խուեր է:

Հրեշտին ձի մը:

Հայազգի Պարոն մը պատիւ ունի ծանուցանելու յարգոյ հասարակու- թեան, որ իւր հետը բերած է այս քաղաքը ողջ ձի մը, որուն առջևի աջ ոտքը չիկայ 'ի ծնէ, և զոր 'ի ցոյց հանած է

Քրդաբ փողոցը: Մատամ ձիբջի տան ղիմացի խանութը:

Մոսկով, Էրիս- ձիբ-ի-ն Բարանոյ: Բայ, ամէն օր, արքայազնի վէշն իրիւն:

Ազգային գրաւոր հանդեսներու կուռց հանդես:

ԱՐԻՒՆԱԲՐԲԻՌ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Ի ԴՅ Մէջ մը հայի Հաւատիս և Գառնի Հոյս սովորի Բեքերուն: ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԵՏ - ՅՕՒԱԲԱՅԻՆՍ ԱՐՇԻՊԵՂԱԴՈՍԻ

Վնասելը եւ դատելը՝ ճա- նաչան դաշտօններ են. ու ի- րարու հակառակ բաներ:

ՀԵՐՍՏԻՐ. ՎԵՆ. ՎԱՃ:

Կը վերաբերցնեմք մեր ընթերցող- ները՝ առաջնոյն 457 և 466 թիւերուն և երկրորդին՝ 13 և 17 թիւերուն, ո- ռոնց մէջ պիտի տեսնեն սոյն պատե- րազմին մանրամասն պատրաստութիւն- ները, ուժը, կացութիւնը և յառա- ջագիմութիւնը: Այս պատերազմը ակներեաբար բանակադաւ (strategy) խորհելու և ոմրակոծելու պատերազմ- չըլլալով՝ պատուակոծելու կոխ մ'է- կ'երեւի, վասն զի առանց ձեռքերնին մնասող զէնք առնելու՝ իրենց ար- հեստնուն զօրութեանը կը դիմեն և բարեբաղդաբար արհեստակից ըլլա- լով երկուքն ալ իրարու չի մնասող գրիչ կը ցուցնեն: Մէկը գրիչը կը վերցնէ՝ un, deux, trois, չէ՛ղ'ը- սէ, միւսը գրիչը կը վերցնէ՝ un, deux, trois, ... cheese!!! կ'ըսէ, նորէն կ'ըսկի գործողութիւնը, 1. 2. 3. ... չէ՛ղ, միւսն ալ 1. 2. 3. ... բի՛ղ. մէկը կի՛ղ, միւսը մի՛ղ. մէկը վի՛ղ, միւսը՝ աի՛ղ, կը վախցուի որ բի՛ղ, մի՛ղ, վի՛ղ, ըսելով վերջը Բի՛- չի չեւէ: Աս պղտլիկ չիզը թէ և ինք- նիրենը անմեղ է, բայց տես որ իր չարաչար զործածութեամբը կոխ կը յարուցանէ. ինչպէս որ ատենօք Գաղ- զիացւոյ մը և Անատօլիի մը մէջ տեղ ծաղած է սա հետեւեալ կերպով: Անատօլիին՝ Գաղիացւոյն ժամ՝ քա- նին ըլլալը հարցնելով cinq heures (սէն քէօր) պատասխան կ'առնէ: Ու- րիշ անգամ ալ դարձեալ՝ ուրիշ Եւ- րոպայիք, ասանկ վրիպիմացմամբք (misunderstanding) դանաչան կը- ունենալու հանդպած են, ինչպէս սա հետեւեալներուն մէջ. seigneurie beau- coup, il fait beaucoup mieux, these are very dear boots &c.

Հիմայ սոյն կոխն ալ աս տեսակի մօտ կոխի մը դառնայ նէ, իրարու դէմ յարուցած յօգուածներուն խելք հասցուր: Թէ որ ասոնց պարու- նակած ամէնմէկ զրեքը մէյմէկ զինուոր սեպուէր՝ մէկը պիտ' աշխատէր որ

միւսէն երկայն գրէ, բայց թէ որ ա- մէն մէկ զիր մէյմէկ մնլութեանց սկզբնատառերու տրուեր, մէկը պիտ' աշխատէր որ միւսէն կարճ գրէ: Ա- ոայժմ իրենց վերջին յօգուածոց ա- մէնէ մերձաւորական ու համեմատա- կան հաշիւը մեր ընթերցողաց առջև կը դնեմք 'ի ստոր, իմացնելով որ Սեճմուան 598 բառ և 3125 գիր գործածեր է ու Գարունը 941 բառ և 4438 գիր գործածեր է, որիէ 3125ը հանելու ըլլամք 1313 թիւե- րը կը գտնեմք, զորս գիրերու փոխա- դրեմք՝ արհաւիր կարգամք: Սեճմուա թ. 466 Գարուն թ. 17

Ա	340	Ա	693
Բ	40	Բ	43
Գ	69	Գ	59
Դ	4	Դ	68
Ե	33	Ե	239
Ղ	54	Ղ	76
Է	370	Է	469
Ը	90	Ը	122
Թ	99	Թ	88
Ճ	7	Ճ	44
Ի	344	Ի	270
Լ	467	Լ	443
Խ	8	Խ	47
Տ	3	Տ	52
Կ	23	Կ	446
Հ	44	Հ	83
Ճ	00	Ճ	8
Ղ	43	Ղ	44
Մ	25	Մ	24
Մ	128	Մ	436
Յ	59	Յ	77
Ն	204	Ն	388
Շ	29	Շ	23
Ո	95	Ո	340
Չ	23	Չ	36
Պ	105	Պ	37
Ղ	00	Ղ	47
Ռ	2	Ռ	49
Ս	94	Ս	440
Վ	43	Վ	39
Մ	158	Մ	420
Բ	207	Բ	350
Գ	00	Գ	22
Դ	153	Դ	284
Ե	2	Ե	48

բ	62	բ	50
ւ	00	ւ	56
օ	61	օ	29
ֆ	15	ֆ	00

Վերոգրեալները մենք ժամանակ չունենալովս արժանահատաւ ու պատուաւոր անձանց համընդ տուած ենք :

Թէոր, ինչպէս որ վերն ըսինք, ամէն մէկ գիր մէկմէկ բառի սկզբնա-

տաւը սեպեւով՝ ֆ գիրը ֆալէլէի իմացուէր՝ Գարունը ես բնաւին չու- նիմ պիտ' ըսեր, բայց Ա գիրը առա- քինութեան տեղ առնելով՝ ես Սէճ- մուային դրեթէ երկու անգամն ու- նիմ պիտ' ըսեր. դարձեալ թէոր Զ գիրը ջանք տեղ առնուէր, Սեճմուան ես բնաւ չունիմ պիտ' ըսեր, բայց Ս գիրը Տալալի (մաշա Ալահ) տեղ առնելով՝ շատ ունիմ պիտ' ը-

սեր : Աւստի հիշեցեալ հաշիւներով զուգակշիռը թող հասարակութիւնն ընէ :

Սեղք կ'ըլլայ մեղե թէոր ամէն կերպով աշխատինք որ ազդերնիս պարտէզ մը ձեւանայ, որու մէջ ամէն կերպ կոխները մշակելու կ'աշխա- տիմք :

ԲՈՒՍԱԲԱՆԹԻՒՆ

Տեղեկութիւն կարգադրական

1. Ինչեւս իր-դրութեան քսան ու չորս կերպ կարգերուն հիմ բունեց' ա- նէջներն իրարու հետ և պարբեր- (Pistil) հետ ունեցած յարաբերու- թիւներուն յուշուցած յատկութիւն- ները : Իւր երեքտասան նախընթաց կարգերէ՝ պարբերակացնող և իրար- մէ ազատ եղող յոսարաններ (Ovaire) կամ սեռիկներ (Style) թուոյն հա- մեմատ Դասերն բաժնած է. Մոնո- թիւն (Monogynie) մէջ, պորտը միայն մէկ պարբերան (Carpelle) ունի, կամ շատ պտղաբաններ, որոնք իրենց ձուա- րաններովը և սիւնիկներովը մէկ մարմին

բաժնուով միացած են. Իրիւն-թիւն (Digynie) մէջ, երկու ձուարան կ'ըլ- լայ կամ երկու զատ պորտեր. Եռ- թիւն (Trigynie) մէջ՝ երեք. Դա- ռիւն-թիւն (Tetragynie) մէջ՝ չորս. Կնգ-թիւն (Pentagynie) մէջ՝ հինգ. Ժեք-թիւն (Hexagynie) մէջ՝ վեց. Բալթիւն-թիւն (Polygynie) մէջ՝ տա- սը թիւէն աւելի : Զորեքտասան- րորդ՝ կարգը՝ երկու դասի բաժնուած է. Գիմսերմութեան (Gymnospermie), ուր որ պորտը չորս հատ միւրդէ (A- kène) կը բաղկանայ, որոնք մերկ սեր- մերու պէս են. և Կոնսերմութեան, (Angiospermie) ուր որ սերմերը պա- տիճի (capsule) մը մէջ պարունակու- ած են : Հնդեքտասանրորդ՝ կարգը՝ խորխոր կ'ըսուի (siliqueuse), երբոր պտուղը իր լայնութենէ երեք անգամ աւելի երկայն է. 16ր, 17ր, 18ր, 19ր, 20ր, 21ր, 22ր կարգերը՝, ա-

ռէջներուն և սիւնիկներուն կապաւորու- թեան և թուոյն վրայ հաստատուած դասերն ունին. — 19ր կարգը կը բաժնուի Կոնսար Բալթմոն-թիւն, ուր ղ լիւիկին (capitale) կենդրոնական ծաղիկները՝ առէջապարտաւոր (Stami- no-pistillées) են, և բոլորտիքը ե- ղածները պորտաւոր և բեղնաւոր. Ինչ- Բալթմոն-թիւն, ուր բոլորտիքի ծաղիկ- ները պորտաւոր են և անբեր. և Կարնոր Բալթմոն-թիւն, ուր որ կենդրոնի ծաղիկները առէջաւոր են, և բոլոր- տիքն եղածները պորտաւոր ու բեղ- նաւոր. — 23ր կարգը կը բաժնուի Կոնսերմութեան, երկ-թիւն-թիւն, Եռ- թիւն-թիւն. — 24ր կարգը կը բաժ- նուի յարբերներ (fougères), Եր- նուի (mousses), Զրային Տալ-թիւն (Al- gues), և Կոնսերմութեան (Champignons):

ԺՈՒՍԻԵՕՅԻ ԲՆԱԿԱՆ ՈՃԸ

ԱՆՇԱՐԻՒՄ	ԿՐԵՄ	Օրինակ
ՄԻԱՇԱՐԻՒՄ	1 Անշարութիւն	Acotyledonie
	2 Սեռատարանութիւն	Monohypogynie
	3 Մեռատարանութիւն	Monoperigynie
	4 Մեռատարանութիւն	Monopigynie
	5 Մեռատարանութիւն	Epistamie
	6 Շրջառեղծութիւն	Peristamie
	7 Ստորնառեղծութիւն	Hypostamie
	8 Ստորնապարտութիւն	Hypocorollie
	9 Պարտապարտութիւն	Pericorollie
	10 Բալթկից Մեռատարանութիւն	Epicorollie Synanthérie
	11 Անշարակից Մեռատարանութիւն	Epicorollie Corisanthérie
	12 Մեռատարանութիւն	Epipétalie
	13 Ստորնաթերթութիւն	Hypopétalie
	14 Պարտաթերթութիւն	Péripétalie
	15 Զանգանաւորութիւն	Dicline
ԴՈՒՍԻԵՕՅԻ		
Սեռակ		Fungus.
Վարակ		Avena.
Հիւրիկ		Iris.
Խորթ		Orchis.
Սղոնիկ		Aristolochia.
Թերթիկ		Rumex.
Բանի		Plantago.
Մեռ Մեռ		Belladonna.
Զանգակիկ		Campanula.
Տերթիկ		Centaurea.
Թանթրուէր		Sambucus.
Ստեպիկ		Daucus.
Հրանուէր		Ranunculus.
Երգեւի		Fragaria.
Երգ		Urtica.

1. Monandrie, Diandrie, Triandrie, Tétrandrie, Pentandrie, Hexandrie, Heptandrie, Octandrie, Ennéandrie, Décandrie, Dodécandrie, Icosandrie, Polyandrie. 2. Լինէտի Զորնակարգին մէջ. (Ե. 31.) Բալթմոն-թիւն և Գալթմոն-թիւն՝ Բալթմոն-թիւն և Գալթմոն-թիւն (Polygamie, Cryptogamie) պիտ'ըլլայ. 3. Didynamie. 4. Tétradynamie. 5. Monadelphie, Disdelphe Polyadelphie, Syngenesie, Gynandrie, Molécie, Diacie.

